

Een goed gesprek is het halve werk

De zomer staat voor de deur, maar *Didactief* kijkt vast vooruit. Het begin van het schooljaar is het uitgelezen moment om te investeren in **contact met ouders**. Want als dat goed is, profiteren je leerlingen ervan. In **startgesprekken** in het po en vo kun je de basis leggen, maar hoe pak je dat aan?

Het grootste deel van de week zijn kinderen thuis, waar ouders of verzorgers de dienst uitmaken. Maar ook in jouw klas hebben ouders invloed. Daar kun je gebruik van maken, want ouders kennen hun kind het beste: ze kunnen een cruciale partner zijn voor goed onderwijs. Uit onderzoek blijkt keer op keer dat betrokken ouders talloze voordelen opleveren: leerlingen presteren beter, zitten lekkerder in hun vel en gaan met meer plezier naar school. Maar een goede relatie tussen leraar en ouder ontstaat niet vanzelf – daar moet je in investeren. Het helpt om in een driehoeksgesprek een goede basis te leggen, als groepsleerkracht (po) of als mentor (vo). Hierbij ga je samen met ouders en de leerling om tafel. Hoe pak je dat het beste aan?

Richt je op de relatie

Vertrouwen winnen – daar draait het in de eerste weken om, zowel in het po als vo, stelt Peter de Vries. Hij is onderwijsadviseur ouderbetrokkenheid en schreef er diverse publicaties over. ‘Veel scholen delen die eerste periode vooral informatie: over de jaarplanning, toetsen, bijzondere activiteiten. Terwijl je je beter kunt richten op de relatie: het leggen van contact en het versterken van de band.’ Een startgesprek van ongeveer twintig minuten verdient zich volgens De Vries later in het jaar terug, omdat dit de drempel aan beide kanten verlaagt en je er naderhand – als er bijvoorbeeld problemen of zorgen ontstaan – op kunt terugvallen. Aan het begin van het schooljaar start je met een schone lei en heb je een positieve aanleiding om ouders uit te nodigen. Bovendien kun je je voordeel doen met wat ze je vertellen en na zo’n gesprek beter aansluiten bij wat er al thuis gebeurt. Het liefst zit de leerling er overigens bij – de leeftijd hoeft daarbij niet uit te maken. De Vries: ‘Ook kleuters moeten voelen dat school en thuis bij elkaar horen. Als ze nog

niet mee kunnen doen met het gesprek, kunnen ze wel in dezelfde ruimte spelen.’

Hoe open je zo’n gesprek? Dat kan volgens De Vries op verschillende manieren: ‘Sommige scholen zeggen: we vragen aan iedere ouder hoe de vakantie was, en dan loopt de rest vanzelf. Prima, maar pas op dat het geen trucje wordt, maak het niet te vaststaand.’ Toon vooral interesse en wees nieuwsgierig: wat vinden deze ouders belangrijk? Als leraar mag je vertrouwen op je sociale vaardigheden en intuïtie. Je kunt eerst de leerling een vraag stellen, of een positieve gebeurtenis van vorig jaar aanhalen. Probeer ook zelf open te zijn. Regelmatig hoort De Vries van ouders dat zij het prettig vinden als de leraar iets over zichzelf vertelt. ‘Zij willen ook weten wie jij bent.’ Zorg er dus voor dat jij, de leerling (afhankelijk van leeftijd) en de ouder evenveel aan het woord komen. Zo bouw je aan een pedagogische driehoek. Daarin staan de ouder en leraar onderaan, en ‘rust’ het kind als het ware op hun schouders. De gelijke zijden van de driehoek symboliseren de gelijkwaardige relatie: iedereen krijgt evenveel inbreng. Ouders alleen maar laten vertellen over hun kind of vragenlijstjes laten invullen, leerlingen een presentatie laten geven over zichzelf met hun ouders erbij; volgens De Vries kun je het beter laten. ‘Informatie geven zonder dat er een relatie is, werkt niet.’ Bovendien voelen ouders zich nog lang niet altijd veilig genoeg om van alles over hun kind te vertellen of op te schrijven.

‘Een startgesprek verdient zich later terug’

Ambities bespreken

Mariëtte Lusse, lector Samenwerken met ouders bij Kenniscentrum Talentontwikkeling (Hogeschool

Rotterdam), vindt dat zo'n eerste gesprek – behalve op de wederkerige relatie – ook gericht mag zijn op hoe je het kind samen gaat begeleiden bij het leren. Niet zozeer cognitief, maar sociaal. Vraag aan de leerling hoe hij geland is in de klas: hoe zit hij in zijn vel, waar is hij trots op en waar wil hij dit schooljaar aan werken, stelt Lusse. Dat kan zowel in het po als vo. Daarbij kan de leidraad met mogelijke gespreksonderwerpen, ontwikkeld door Lusses lectoraat, nuttig zijn (zie didactiefonline.nl).

Nodig vooral alle ouders uit, en niet alleen gezinnen waar je je zorgen om maakt, benadrukt Lusse. Aan de schoolleider de taak om dit te faciliteren in de taakuren en het rooster en om minder urgente activiteiten uit te stellen. Met het huidige lerarentekort kan dat natuurlijk een flinke uitdaging zijn.

Lusse, sinds vorig jaar ook lector Kinderarmoede, adviseert leraren om in zo'n eerste gesprek ook praktische barrières voor het leren te bespreken. 'Heeft een leerling bijvoorbeeld een laptop, een fiets? Zijn er andere belemmeringen? En geef alle ouders vooral een flyer mee waarin staat wat je kunt doen bij geldzorgen. Ouders geven uit schaamte misschien niet meteen openheid van zaken, maar weten dan wel dat ze naar je toe kunnen stappen.'

Afstand verkleinen

Wat als ouders onbereikbaar zijn of niet komen opdagen? Soms lukt het om leerlingen in de bovenbouw van het po en in het vo zelf hun ouders te laten meenemen, stellen zowel De Vries als Lusse. Zo bleek de opkomst bij oudergesprekken op vmbo-scholen in Rotterdam-Zuid – waar Lusse in 2013 onderzoek deed naar de rol van ouders bij het voorkomen van schooluitval – maar liefst 97% te zijn. Lusse: 'Als het toch niet lukt, kun je met de leerling kijken of hij bijvoorbeeld zijn opa of tante kan uitnodigen. Ook kun je een studentmentor inschakelen die ouders probeert te betrekken of die meekomt naar school (kijk op didactiefonline.nl).

nl voor meer informatie, red.)' Crux is dat de leerling niet het gevoel heeft er alleen voor te staan.

De Vries gooit het over een andere boeg. 'Als je weet dat een ouder die je nooit bereikt elke dinsdag langs het voetbalveld staat, kun je bij wijze van uitzondering ook daar het eerste contact leggen. Of fiets eens langs het huis van de leerling en maak kennis bij de voordeur. Doe iets wat je eerder geprobeerd hebt, want het erbij laten zitten is geen optie.' Maar hoe haalbaar is dat? De Vries: 'Natuurlijk vraagt dat een

'Help ouders over de drempel door ze expliciet uit te nodigen.'

extra tijdsinvestering, maar voor het kind van die éne vader die je nog nooit hebt gezien, kan zo'n actie wel het verschil maken.'

Een gezamenlijke maaltijd, bijvoorbeeld door leerlingen georganiseerd, kan ook onbekende gezichten de school in halen. De Vries: 'Met elkaar eten en drinken is laagdrempelig en zorgt voor verbinding. Bovendien: als ouders elkaar kennen, lost dat de rest van het jaar gemakkelijker ruzies op.' Tussen de hapjes door kun je best een informatieronde plannen (en iedereen uitnodigen voor het startgesprek).

Wat doe je als ouders helemaal geen Nederlands (of Engels) spreken? Gelukkig kom je meestal een heel eind met vertaalapps en tolktelefoons, stellen de bevraagde experts. Ook kun je vragen of de ouder iemand meeneemt die kan tolken (vraag dat liever niet aan de leerling). Of is er misschien een collega die kan helpen? Nog beter: koppel anderstaligen aan een ouder die dezelfde taal spreekt, een zogenoemde 'buddy' die de weg kan wijzen op school. Overleg dat wel, want ouders kunnen aan hun privacy gehecht zijn. De Vries: 'Bij gevoelige zaken helpt het soms ook om een ouder in te schakelen die hetzelfde al achter de rug heeft, bijvoorbeeld als jij of de ouders een dyslexieonderzoek overwegen.'

Ouders laten meedenken

Als ouders niet op school komen, hoeft dat overigens niet te betekenen dat ze niet betrokken zijn bij het leren van hun kind, waarschuwt Agnes Willemen, onderzoeker ouderbetrokkenheid aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Zo ervaren sommigen een

Pedagogische
driehoek: iedereen
evenveel inbreng

Foto: Martine Hoving / ANP

Ouders pushen te veel

De angst van ouders voor sociale daling van hun kinderen veroorzaakt mede de groeiende prestatiedruk in het voortgezet onderwijs en het dalend welbevinden van leerlingen. Dat schrijft Maarten Wolbers, hoogleraar Onderzoek van onderwijs aan de Radboud Universiteit in een column op didactiefonline.nl. Vaak krijgen de school en de leerkracht de schuld als het niet soepel loopt. Maar laten we ook eens de andere kant op kijken, schrijft Wolbers. Want steeds meer leerlingen zitten door druk van hun ouders op een niveau dat eigenlijk te hoog gegrepen is. En dat leidt tot dalende leerprestaties in het vo en veel stress. Ouders willen natuurlijk het beste voor hun kinderen. Maar zo lang we elkaar als maatschappij wijsmaken dat het hoogste het beste is, zullen bepaalde groepen nu eenmaal compenserende strategieën blijven inzetten om hun kinderen op voorsprong te zetten of te houden. Denk aan de opkomst van schaduwonderwijs, bijlessen, huiswerkbegeleiding en examentrainingen. In de klas zijn leraren volgens Wolbers steeds meer onderwijstijd kwijt aan de groter wordende groep van minder getalenteerde leerlingen. De betere leerlingen worden als het ware 'omlaaggetrokken' door deze klasgenoten. De oplossing ligt voor de hand. Laat ieder kind de opleiding volgen die het beste bij hem of haar past. Hoge verwachtingen zijn goed, maar te hoge over het algemeen niet. En maak de impact van ouders bij de keuze voor een opleiding in het vo minimaal. Het zal er voor zorgen dat op elk opleidingsniveau de gemiddelde leerprestaties weer zullen stijgen.

/ MM

drempel om de school binnen te stappen, omdat zij zelf een vervelende schoolperiode hebben gehad, geen Nederlands spreken of hier gewoonweg geen tijd voor hebben. 'Bovendien is het in sommige culturen niet zo gewoon om je te bemoeien met het onderwijs van je kind,' aldus Willemen. 'Help ze over de drempel door ze expliciet uit te nodigen.' En je mag best je toon aanscherpen. Niet: 'We hopen dat u komt...', maar: 'We verwachten u bij het startgesprek.' Zo laat je zien dat het om belangrijke momenten gaat, stelt Willemen.

In het NRO-onderzoek *Thuis in School* (2019) onderzocht Willemen samen met promovenda Marina Iliás de samenwerking met ouders in zogenaamde schoolleergemeenschappen (slg's), waarin leraren van groep 1-2 van vier scholen met ouders reflecteerden op educatief partnerschap. Ouders met wie het contact vooraf moeizamer verliep werden expliciet door de leerkracht uitgenodigd. Door verhalen te delen over school en thuis leerden ouders en leraren elkaar én het kind beter kennen. Zo namen beide partijen een foto of filmpje mee van de leerling tijdens een activiteit. Ouders reageerden dan opgelucht: hier zie ik mijn kind wél spelen met anderen, terwijl ze in de buurt nauwelijks aansluiting vindt. Gaandeweg verbeterde het contact met alle ouders, merkten de leraren. Willemen: 'De slg's namen ongemak weg. Leraren stapten gemakkelijker op ouders af en ontdekten dat je niet tegenover elkaar hoeft te staan, maar de ontwikkeling van het kind als gemeenschappelijk belang hebt. Daarbij zet je allebei je eigen expertise in: de ouder kent zijn kind het beste, de leraar heeft een

pedagogische taak en weet hoe kinderen leren.' Die rollen kun je in het startgesprek expliciet benoemen. Vraag ouders ook hoe zij educatief partnerschap voor zich zien. Dat hoeft volgens Willemen niet per se in een slg, maar dat kan ook in een ouderraad die met leraren meedenkt. Die kan bijvoorbeeld koffieochtenden organiseren en moeilijk bereikbare ouders bij de school betrekken. Willemen:

'Je hoeft het als leraar niet allemaal alleen te doen. Het enthousiasme van een klein groepje ouders kan zich verspreiden als een olievlek.'

Voortgangsgesprekken

Je hebt het startgesprek gehad, en dan? Hoe houd je het contact met ouders levend? Volgens De Vries maak je het liefst meteen een vervolgspraak. 'Daarin mag je differentiëren: een bezorgde ouder bel je de week erna. Als er geen vuiltje aan de lucht is, ga je pas een paar maanden later weer om tafel.' Laat ouders

De rol van ouders
is hun kind te
bemoedigen

>>

Bespreek ook praktische barrières voor het leren

dus meedenken over de vorm en frequentie van het contact. In de tussentijd kun je bijvoorbeeld via een klassenapp, zoals Parro in het po of Hoy in het vo, berichten uitwisselen. Maak daar tijdens de startgesprekken wel al afspraken over: wanneer ben je bereikbaar en hoe kunnen ouders op jouw berichten reageren? Bespreek vervolgens in de voortgangsgesprekken hoe je de leerling samen het beste kunt helpen, stelt Lusse. Ook aan heel jonge kinderen kun je vragen wat ze leuk vinden om te doen, waar ze goed in zijn en waar ze nog beter in willen worden. Met tieners kun je – afhankelijk van het leerjaar – de profielkeuze

en aankomende beroepskeuzes bespreken. Lusse: 'Leraren denken vaak: we moeten ouders helpen hun kind beter te begeleiden, dus gaan we ze leren wat de kinderen leren op school en hoe ze dat kunnen uitleggen. Maar dat is niet de taak van de ouders. Hun rol

is om hun kind te bemoedigen, interesse te tonen en vertrouwen uit te spreken. Een ouder zei eens tegen mij: "Ik kan mijn zoon niet met huiswerk helpen, maar ik kan wel een broodje voor hem smeren." Elke ouder kan die rol vervullen, ongeacht opleidingsniveau en taalvaardigheid.

Meegaan op schoolreis, de kantine bemensen, kerstversiering opruimen: hoe nuttig is het als ouders helpen op school (behalve dat het jou veel werk scheelt)? Uit onderzoek blijkt dat ouderparticipatie weinig effect heeft op leerprestaties. Maar indirect helpt het vermoedelijk wel enigszins, stelt Willemen. 'Het zorgt voor een gevoel van verbondenheid, ouders leren de leraren beter kennen. En leerlingen

ontwikkelen zich beter als hun ouders zich positief uitspreken over school.' Zorg dan wel voor verschillende typen activiteiten op verschillende momenten (bijvoorbeeld ook 's avonds), zodat je alle ouders de kans geeft en je verschillende talenten aanspreekt. Maar, benadrukt Lusse: 'Hulp op school mag je niet van alle ouders verwachten, en dat is ook helemaal niet nodig.'

Pas verder op dat je een stille groep ouders niet uit het oog verliest, waarschuwt Lusse. Houd per jaar minstens twee à drie voortgangsgesprekken en een à twee plenaire bijeenkomsten, zoals een interactieve ouderavond of leerlingpresentatie.

Van zo'n plenaire bijeenkomst moet je inhoudelijk wel werk maken, benadrukt Lusse. 'Bouw voort op de driehoeksgesprekken. Laat ouder-kindkoppels bijvoorbeeld in gesprek gaan over de interesses en talenten van leerlingen en waar ze zich nog in willen ontwikkelen. Als leerlingen een presentatie geven, kun je ouders helpen met feedback geven door van tevoren voorbeeldopmerkingen op tafel te leggen.' (Zie voor draaiboeken van interactieve ouderavonden didactiefonline.nl.) Ook quizzes, peilingen onder ouders en tentoonstellingen met werk van leerlingen maken een ouderavond de moeite waard.

Praat over wat goed gaat

De vaste 'rapportgesprekken' die veel scholen inplannen, kunnen we wel missen, vinden Lusse en De Vries, zowel in het po als vo. Lusse: 'Een gesprek over een rapport waarvan de cijfers al bekend zijn, is niet interessant. En een gesprek dat alleen draait om achterstanden en problemen, is demotiverend. In Rotterdam-Zuid (zie promotieonderzoek van Lusse, red.) gaven leerlingen aan: "we vinden het prima als onze ouders en school met elkaar omgaan, maar dan moet het ook gaan over wat goed gaat. We willen

Luister zonder oordeel

'De school en de ouder hebben hetzelfde belang: het beste voor het kind,' stelt John Huiskens, adjunct-directeur van basisschool Onze Wereld in Den Haag. 'Het laatste wat je moet doen, is veroordelen. Luister onbevangen.' Hoe bouwt hij aan de relatie met ouders? Toverwoord: laagdrempeligheid. Twee keer per week is er koffie voor ouders. Daarna zijn er korte gesprekken waarin bijvoorbeeld de gedragsspecialist iets uitlegt. Ouders die het Nederlands niet (goed) machtig zijn, maken gebruik van vertaalapps of vragen een ouder te tolken. Huiskens: 'Je laat ouders naar school komen voor gezelligheid, in plaats van dat ze alleen worden opgeroepen als het fout gaat.'

Om ouders bij de school te betrekken, is de inschrijving het belangrijkste moment, volgens Huiskens. 'Dan maak je kennis. En je laat weten dat ouders bij problemen bij je terechtkunnen.' Aan het begin van het jaar plant de school startgesprekken. Daar zijn ook de leerlingen bij. 'Houd het licht. Vraag hoe je ouders kunt bereiken. Voor moeilijkere zaken maak je een aparte afspraak.' Huiskens' advies aan scholen die een beter contact willen met ouders: 'Geloof ouders in eerste instantie. Als ze vertellen dat het kind thuis anders is dan op school, ga dan samen in gesprek. Het zijn de belangrijkste mensen van je school. Stel het belang van het kind voorop, dan kom je eruit.' / AF

Laat ouder-kindkoppels praten over interesses en talenten van leerlingen.

onze ouders trots maken.” (Een handreiking voor een voortgangsgesprek vind je op didactiefonline.nl.)

De nadruk op cijfers in het oudercontact is ook De Vries een doorn in het oog. Uit verschillende onderzoeken (bijvoorbeeld Li, Cheng en Vachon, 2023) blijkt dit soort ouderbetrokkenheid namelijk negatieve effecten te kunnen hebben. Als ouders hun kind te veel gaan controleren – is je huiswerk af, kunnen je cijfers door de beugel? – gaan leerlingen slechter presteren en ontwikkelen ze eerder internaliserende problemen, zoals angstig en teruggetrokken gedrag. Maar we geven als leraar soms zelf aanleiding hiervoor, zegt De Vries: ‘We kunnen wel tegen ouders zeggen dat ze er niet zo bovenop moeten zitten, maar ondertussen vinden we wel dat ze Magister moeten volgen en praten we over achterstanden. En dan heb ik het nog niet eens gehad over alle thuiswerkprogramma’s die scholen promoten, zoals Ssula.’ Wees dus voorzichtig als leraar met de signalen die je aan ouders geeft.

Moeten ouders zich maar helemaal niet met het huiswerk bemoeien? De Vries: ‘Een keertje extra oefenen kan geen kwaad, maar thuis moet geen school worden. Bovendien is er geen bewijs dat prestaties verbeteren als ouders thuis helpen met huiswerk.’ Inge van der Heul ontdekte bijvoorbeeld in haar promotieonderzoek (2021) dat de invloed van ouders op leerprestaties vooral indirect is, via het vertrouwen in eigen kunnen als ouder, het je taak vinden om je kind te ondersteunen, daar tijd en energie voor te hebben, en positieve verwachtingen te koesteren. Een uitzondering is voorlezen, wat wel direct effect bleek

te hebben op leerprestaties. Maar voor je dat laatste adviseert, moet je wel zeker weten dat ouders dat (aan)kunnen.

Bied perspectief

Hoe kun je ouders stimuleren zo’n ondersteunende houding aan te nemen? De Vries: ‘Ik zou niet zeggen: je mag niet met huiswerk helpen. Dan denken ouders: ho, dat bepaal ik zelf wel. Maar je kunt wel uitleggen wat wel en niet effectief is.’ Bespreek bijvoorbeeld ook dat hun inmenging bij huiswerk kinderen in de war kan brengen omdat ze dan soms andere manieren aanleren dan op school. ‘Kijk in de driehoeksgesprekken samen vooral naar de mogelijkheden en ambities van de leerling, bied perspectief en geef een ouder vertrouwen,’ benadrukt Lusse.

Willemen vult aan: ‘Kijk als leraar het liefst zo breed mogelijk naar wat een ouder voor zijn kind kan betekenen. Vraag in het eerste gesprek bijvoorbeeld wat hij thuis al doet met zijn kind (zie hiervoor een gespreksmodel op didactiefonline.nl, red.). Gesprekken voeren, in de tuin werken, voor een ander zorgen, samen spelen, verhalen vertellen: het is allemaal superleerzaam. Als je dat benoemt, gaan ouders zich zekerder voelen over wat ze kunnen betekenen.’ En uiteindelijk is dat wat je wil bereiken. ■

Crux is dat de leerling er niet alleen voor staat

Scan de code voor tips voor vo-scholen en de bronnen bij dit artikel:

